

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
за освітньою програмою професійного спрямування
«Муніципальна економіка»

на тему: **«Розробка програм соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальної одиниці (на прикладі Рівненської області)»**

Виконавець:

студентка ФЕУП
Дворак Яна Сергіївна

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н.
Фіалковська Анастасія Андріївна

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Ринкові умови вимагають переходу до стратегічного управління регіонами, яке виникло як відповідь на виклик і загрозу зовнішнього середовища: посилення його нестабільності, зростання глобалізації, загострення конкурентної боротьби. У загальному вигляді, стратегічне управління являє собою діяльність по розробці місії, найважливіших цілей України та способів їх досягнення, що забезпечують його розвиток у нестабільному зовнішньому середовищі шляхом зміни самого регіону і його зовнішнього середовища. По відношенню до регіонів України стратегічне управління створює базу для чіткого визначення позицій регіону по відношенню до конкурентів і вимог споживачів, а також дозволяє намітити заходи щодо поліпшення цих позицій.

Проблема соціально-економічного розвитку України надзвичайно важлива в наш час, адже Україна перебуває у стадії пошуку власного підходу до вдосконалення існуючих підходів розвитку. Останнім часом проводиться активна робота щодо розробки програм соціально-економічного розвитку на регіональному рівні та відповідних стратегій.

Така спрямованість розвитку потребує нових підходів до використання економічного, людського та природно-ресурсного потенціалу регіонів, що забезпечить досягнення якісно нового рівня ефективності і конкурентоспроможності економіки та життя населення.

Актуальність теми кваліфікаційної роботи зумовлена тим, що зміщення акцентів державної політики з централізованого управління на регіональний рівень, яке супроводжується передачею владних повноважень органам місцевого самоврядування та органам регіонального управління, відкриває широкі можливості для забезпечення збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів України.

У реалізації функцій державного управління важлива роль належить таким інструментам прямого впливу держави на соціальний та економічний розвиток, як розробка і реалізація цільових програм регіонального характеру. Одними з найбільш поширених серед них є соціальні програми. Складність категорії "регіональна соціально-економічна програма", багатоплановість і різноманітність існуючих підходів до розуміння їхньої сутності обумовлює необхідність їх дослідження.

У сучасних умовах програми соціального розвитку територій регіону стають самостійними документами у правовому аспекті і призначаються до використання їх як інструментів регулювання регіональним розвитком.

На практиці розробка стратегії соціально економічного розвитку пов'язана з складанням дострокового і короткострокового програмно-цільового планування розвитку території. Вироблена стратегія визначає зміст основних напрямків діяльності органів місцевого самоврядування.

Зараз на різних адміністративно-територіальних рівнях складається багато соціально-економічних програм, однак значна їх частина не реалізується чи не зможе бути виконаною.

Теоретичні засади та практичні механізми стратегічного управління регіональним розвитком України досліджуються у працях О. Берданової, В. Ващенко, В. Воротіна, О. Коротич, В. Мамонової, М. Орлатого, Ю. Шарова та ін.

Теоретичні і методологічні аспекти проблеми знаходять своє відображення в роботах В. Гєсця, В. Мамутова, В. Василенка, Н. Соловйової та ін. Програми соціально-економічного розвитку регіонів вивчають І. Беганська, П. Гурій, Т. Желюк, В. Переверзєв, В. Савченко, Д. Стеченко та ін.

Програми місцевого розвитку досліджує І. Пілунський, а державні соціальні програми є об'єктом наукового інтересу О. Макарової.

Мета і завдання роботи – дослідити теоретичні, методологічні та прикладні аспекти розробки програм соціально-економічного розвитку регіону.

Досягнення поставленої мети обумовило необхідність вирішення таких завдань:

- з'ясувати сутність програмування розвитку національної економіки;
- описати сутність планування соціально-економічного розвитку в системі державного регулювання економіки;
- охарактеризувати процедуру формування програм соціально-економічного розвитку регіону;
- дати загальну характеристику Рівненської області;
- проаналізувати основних тенденцій соціально-економічного розвитку та потенціалу Рівненської області;
- провести SWOT-аналіз соціально-економічного розвитку області;
- визначити проблеми соціально-економічного розвитку Рівненської області;
- надати пропозиції щодо розробки програми соціально-економічного розвитку Рівненської області на 2022 рік;
- зробити соціально-економічного розвитку Рівненської області.

Предметом дослідження виступають шляхи вдосконалення програмування соціально-економічного розвитку регіону.

Об'єкт дослідження – процес формування програми соціально-економічного розвитку регіону.

Методи дослідження. У роботі використано загальнонаукові методи і прийоми дослідження, зокрема: історичний, діалектичний, теоретичного узагальнення – при дослідженні теоретичних аспектів програмування соціально-економічного розвитку регіону, метод аналізу та синтезу – під час аналізу соціально-економічного розвитку Рівненської області, метод наукового прогнозування – при обґрунтуванні шляхів вдосконалення програмування соціально-економічного розвитку регіону.

Інформаційною базою дослідження є спеціалізована література, закони та інші нормативно-правові акти з проблематики програмування соціально-економічного розвитку регіону, статистичні дані Головного управління статистики в Рівненській області, матеріали аналітичних досліджень.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (53 найменування).

Загальний обсяг роботи становить 95 сторінок. Основний зміст викладено на 85 сторінках. Робота містить 3 таблиці та 22 рисунки.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами дослідження підготовлена стаття на тему «Аналіз соціально-економічного розвитку Рівненської області», що опублікована у «Науковому студентському віснику» факультету економіки та управління підприємництвом (№35, випуск 2).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретичні основи економічного планування та прогнозування»** розглянуто сутність програмування розвитку національної економіки, доцільність планування соціально-економічного розвитку в системі державного регулювання економіки, особливості формування програм соціально-економічного розвитку регіону.

У другому розділі **«Аналіз соціально-економічного розвитку Рівненської області»** дано загальну характеристику Рівненської області, проаналізовано основні тенденції економічного розвитку та Рівненської області, здійснено SWOT-аналіз соціально-економічного розвитку регіону.

У третьому розділі **«Шляхи вдосконалення програмування соціально-економічного розвитку регіону»** визначено перспективи соціально-економічного розвитку Рівненської області, надано пропозиції щодо розробки програми соціально-економічного розвитку Рівненської області на 2022 рік, здійснено прогноз основних показників соціально-економічного розвитку Рівненської області на 2022-2024 роки.

ВИСНОВКИ

Результати проведених досліджень дозволяють зробити такі висновки.

Об'єктивна необхідність державного програмування економіки зумовлена потребою глибоких і швидких структурних змін у національній економіці та недостатньою ефективністю ринкових механізмів. Суть програмування полягає в аналізі стану національної економіки, виявленні проблем, які не можуть вирішити ринкові механізми, розробці та реалізації окремих економічних програм. Мета державного програмування полягає у забезпеченні найбільш ефективного варіанта розвитку економіки.

2. Складовою механізму державного регулювання економіки є макроекономічне планування, що широко використовується в економічно розвинених країнах для соціально-економічної стабілізації, забезпечення динамічності розвитку економіки.

Планування – це специфічна управлінська діяльність з визначення цілей та шляхів їх досягнення. Змістом розробки планів є визначення взаємопов'язаних завдань структурним підрозділам об'єкта планування, обґрунтування потрібних ресурсів, визначення показників для контролю та оцінки ступеня досягнення цілей.

3. Регіональні соціально-економічні програми України - це сукупність взаємопов'язаних завдань і заходів, узгоджених за строками та ресурсним

забезпеченням з усіма задіяними виконавцями, спрямованих на розв'язання найактуальніших проблем розвитку регіону або окремих галузей економіки чи соціально-культурної сфери регіону, реалізація яких здійснюється за рахунок коштів місцевого бюджету і є складовою щорічної програми соціально-економічного розвитку.

Сам процес формування програми соціально-економічного розвитку регіону буде більш ефективним, якщо його проводити відповідно до системи методичних принципів, особливо принципу пріоритетності національних інтересів перед регіональними, принципу комплексного розвитку економіки, принципу використання програмно-цільового підходу, принципу правового регулювання стратегії. Ці принципи повинні використовуватись на постійній основі, інші можуть мати кон'юнктурний характер, тобто коригуватись залежно від ситуації.

4. Рівненська область як адміністративно-територіальна одиниця у складі України утворена 4 грудня 1939 року. Область розташована на північному заході України у межах Західно - Поліського регіону, охоплює східні частини Волинського Полісся, Волинської височини та малого Полісся і західну окраїну Центрального (Житомирського) Полісся. Межує з Волинською, Житомирською, Хмельницькою, Тернопільською, Львівською областями, Республікою Білорусь.

5. Область відноситься до числа промислово-аграрних регіонів із розвиненою сферою обслуговування. Внесок господарського комплексу області в економіку України в цілому відповідає потенціалу регіону (валова додана вартість складає 1,7% від загального обсягу).

6. Побудовано SWOT-матрицю, яка дозволила виявити взаємозв'язки між «внутрішніми» (сильні та слабкі сторони) та «зовнішніми» (можливості та загрози) факторами, які мають стратегічне значення для Рівненської області. Взаємозв'язки дозволили сформулювати порівняльні переваги, виклики і ризики, які є основою для стратегічного вибору, формулювання стратегічних та операційних цілей розвитку області на довгострокову перспективу.

7. За результатами аналізу надано пропозиції для забезпечення соціально-економічного розвитку Рівненської області, зокрема щодо ефективного використання лісових, водних та мінерально-сировинних ресурсів; вдосконалення транспортної та інформаційної інфраструктури; запровадження сучасних форм обслуговування та утримання житлового фонду; розширення ринків збуту продукції; забезпечення інвестиційної привабливості регіону тощо.

8. Запропоновано 18 пріоритетних напрямків для формування Програми соціально-економічного розвитку Рівненської області у 2022 році та заходи з їх реалізації.

9. Здійснено прогноз основних показників соціально-економічного розвитку Рівненської області на 2022–2024 роки, а саме: валового регіонального продукту, індексу споживчих ці, індексу виробників промислової продукції, заробітної плати, експорту та імпорту товарів.

АНОТАЦІЯ

Дворак Яна Сергіївна, «Розробка програм соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальної одиниці (на прикладі Рівненської області)».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» за магістерською програмою професійного спрямування «Муніципальна економіка». – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2021 рік

У роботі розглядаються теоретичні основи економічного планування та прогнозування: розглянуто сутність програмування розвитку національної економіки, доцільність планування соціально-економічного розвитку в системі державного регулювання економіки, особливості формування програм соціально-економічного розвитку регіону.

Дано загальну характеристику Рівненської області, проаналізовано основні тенденції економічного розвитку та Рівненської області, здійснено SWOT-аналіз соціально-економічного розвитку регіону.

Визначено перспективи соціально-економічного розвитку Рівненської області, надано пропозиції щодо розробки програми соціально-економічного розвитку Рівненської області на 2022 рік, здійснено прогноз основних показників соціально-економічного розвитку Рівненської області на 2022-2024 роки.

Ключові слова: програма, соціально-економічний розвиток, планування, Рівненська область, пріоритетні напрямки.

ANNOTATION

Dvorak Yana, «Working out the socio-economic development programs of the administrative-territorial unit (on the example of the Rivne region)».

Thesis for Master degree in the specialty “Entrepreneurship, Trade and Stock Exchanges” under the educational program “Municipal economy”. – Odessa National Economic University. – Odessa, 2021.

The theoretical bases of economic planning and forecasting are considered in the work: the essence of programming of development of national economy, expediency of planning of social and economic development in system of state regulation of economy, features of formation of programs of social and economic development of region are considered.

The general characteristics of Rivne region are given, the main tendencies of economic development and Rivne region are analyzed, SWOT-analysis of social and economic development of the region is carried out.

Prospects for socio-economic development of Rivne region are determined, proposals for the development of the program of socio-economic development of Rivne region for 2022 are provided, the forecast of the main indicators of socio-economic development of Rivne region for 2022-2024 is made.

Keywords: program, socio-economic development, planning, Rivne region, priority areas.